

G-P

Göteborgs-Posten

14 nov. 1976

Pris 1:50

20.0000 I UPPLOPP mot kärnkraftverk

Elva av de tolv vinnarna. Nu väntar England.

Söndags Chansen avgjord **Nu väntar England!**

Ledare: Maktspelet Kina-Sovjet-USA

Kultur: Inga-Greta Agrell: Barn kan inte flyttas som möbler

Joanna Helander: Den polska sångerskan som inte kom

Insides

Fosterhem - ett komplement

När ett barn ska placeras i fosterhem är det viktigt att barnets funderingar respekteras. För både barn och föräldrar är det en stor omställning. Många gånger behövs kristterapi menar barn- och ungdomspsykiatern Inga-Greta Agrell.

Barn kan inte flyttas som möbler

"ETT RIKTIGT GOTT fosterhem". Uttrycket är klassiskt vordet. Ett "gott fosterhem" ansågs för 30 år sedan vara lösningen på de flesta anpassningsproblem hos barn. När man inom skola och socialvård hade uttömt de få minimala resurserna till klass- och lärarbyte, bestraffningar och kanske i bästa fall försök till psykologisk påverkan av barnet kom helt automatiskt frågan: Hur vore det med ett riktigt gott fosterhem?

Vilka kvalifikationer krävdes då av ett sådant hem? Jo, det skulle vara rent och propert och välvårdat, utrymmesmässigt tillräckligt, ha ett gott anseende och gärna vara religiöst engagerat. Barnavårdsnämnden på orten skulle godkänna hemmet.

Ibland gick det bra, ibland gick det dåligt med fosterhemsplaceringen och av orsaker som man inte förstod. Nu vet vi något bättre. Vi vet att en placering av ett barn inte får genomföras så som man flyttar en möbel från ett hem till ett annat. Det är inte säkert att möbelen passar in i det nya hemmet — men det är ännu mindre säkert att ett barn passar in i en ny miljö. Ett barn som passar ett barn kanske inte alls passar ett annat. Ett barn som passar vissa fosterföräldrar kanske inte går ihop med föräldrarna i ett annat hem.

Svårigheter som i en fosterhemsplacering möter framför allt barnet, men även såväl biologiska som fosterföräldrar, redovisas lärorikt och intressant i boken *I föräldrars ställe* (AWE/Gebers) med underrubrik *En studie i fosterbarnens livssituation* av Bengt Börjesson, chef för Barnbyn Skå, samt fosterhemsinspektörerna Annika Magnberg, Håkan Nordin och Monica Persson.

Det är värdefullt att fosterbarnens förhållanden belyses inte bara från de omhändertagna barnens utan även deras biologiska föräldrars och fosterhemmens synpunkt. Man har, i avsikt att få en allsidig belysning, byggt upp boken på intervjuer med de omhändertagna barnen, med biologiska och med fosterföräldrar samt med fosterhemsförmedlare.

Intervjuer med frågan: "Varför tar man fosterbarn" resulterar

Målet är att alla barn skall bli trygga barn. Inga-Greta Agrell önskar att varje barn vid sidan av sina biologiska föräldrar skall ha en vänfamilj att känna sig hemma hos.

rar i boken i yttligt sett fyra grupper av fosterföräldrar:

1. Fosterföräldrar av en slump.
2. Fosterföräldrar på grund av ofrivillig barnlöshet, eller för att de biologiska barnen vuxit ur hemmet.
3. Fosterföräldrar i de sk mormorshemmen, dit en oftast ensamstående mor själv valt att lämna sitt barn.
4. Fosterföräldrar av socialt, politiskt eller religiöst motiv.

Författarna ger en intressant tankeställare, när de resonerar om de djupare (sannolikt omedvetna) motiv, som kan tänkas ligga bakom de uppgivna, när man införlivar ett nytt barn med familjen.

De framkastar hypotesen att barnet åtminstone i vissa fall kommer att fungera som en terapeutisk mellanhand: "Fosterbarnet är en kontaktpunkt och en öppning av kommunikationerna. Fosterbarnet är — i början — en utomstående människa, som aktualiserar familjemedlemmarnas känslor för varandra".

Författarna menar att sökandet efter ett stabilt fosterhem riskerar att ge ett dåligt resultat därför att man lätt missar de djupare motiven. De talar om "det inre resonemanget" som kan se ut så här: "Vår familj håller på att förändras... vi vill meddela oss med varandra om hur vi känner inför det som händer med oss".

Detta "inre resonemang" ger associationer till det gamla rådet att låta en kvinna föda ett barn för att reparera sina dåliga nerver eller lappa ihop ett trasigt äktenskap, ett råd som är förödande för barnet och till ingen nytta i övrigt.

Komplement ej alternativ

Efter redovisning av ett antal såväl "lyckade" som "misslyckade" fosterhemsplaceringar anser sig författarna ha fått stöd för sin uppfattning att innan man gör det allvarliga ingrepp som en fosterhemsplacering innebär, i första hand bör satsa på det biologiska hemmet, "primärfamiljen", och företa stödåtgärder där.

När samhällsinsatserna blir

nödvändigt bör det komma som ett komplement — inte som ett alternativ till det biologiska hemmet. Risken med den starka satsningen på primärfamiljen är dock, som Berit Härd framhållit i en nyligen utkommen bok, att barns lidande under svåra familjeförhållanden genom denna satsning kan få en plågsam förlängning.

□ Kristerapi

Ett skiljande av ett barn från dess biologiska familj är ett djupt och allvarligt ingrepp. Det innebär en omvälvning i både barnets och familjens tillvaro. Oftast har åtgärden föregåtts av disharmoni och konflikter som på sitt sätt har förberett fosterhemsplaceringen, men man får räkna med att själva effektueringen av åtgärden medför ett skärpt krisläge för både barn och föräldrar.

Det är viktigt att diskussionen inte får föras över huvudet på barnet — den individ som det ju i första hand gäller. Barnets funderingar, åsikter och frågor måste respekteras, bearbetas, besvaras. Både barn och föräldrar har behov av, och rättighet till, kristerapi både före och under barnets placering. Det är på den punkten det hittills brustit och där man finner förklaringen till många misslyckade placeringar.

□ Fortsatt rådgivning

De flesta fosterhem är intresserade av fortsatt kontakt med psykisk barn- och ungdomsvård, uppföljning genom socialvården och annan stödjande verksamhet. Att det i praktiken inte alltid fungerat beror dels på bristande personella resurser, dels på bristande kunskaper hos både den placerande och den mottagande instansen. Fosterföräldrar, som avböjer fortsatt kontakt med psykisk rådgivning, kan dock förskömmas.

När jag för nu många år sedan ville ge en del tips om ett fosterbarn, som jag ansåg mig känna väl efter flera års bekantskap, fick jag av den tilltänkta fostermamman det lakoniska beskedet: "Behövs inte — det vet man väl hur pojkar är". En pojke var det fråga om men förvisso inte en pojke vem som helst. Den fortsatta utvecklingen visade att fosterhemmet inte var bra för ett barn som behövde en mer nyanserad behandling.

□ Fosterhemmets grannar

Mycket kan sägas om fosterbarnens situation utöver det som redovisats i denna värdefulla studie. Man har t ex inte tagit upp mycket av fosterfamiljernas relation till grannar och vänner, som kan vara nog så påfrestande.

På 30-40-talen när man hade 40 kr i månaden för ett psykiskt skadat fosterbarn, förekom att folk tog för givet att man som fosterförälder gjorde sig en god förtjänst på detta månatliga arvode.

Ävenledes förekom då som nu att ett fosterbarn fick veta att fosterföräldrarna fick betalt för

sin insats (vilket barnen naturligtvis bör veta så att de inte tror att de lever "på nåder" i fosterfamiljen). Det kunde då hända att barnet hade svårt att känna sig accepterat i fosterhemmet annat än som en inkomstkälla och svarade med att behandla fosterhemmet som ett hotell, där man hade rätt till all tänkbar service men inga skyldigheter.

Relationerna till grannar kan också försvåras genom att dessa stundom tar för givet att man tar tonårsflickor för att få billiga hembiträden. Som när någon kommenterade fosterbarnens situation: "Ska dom verkligen ha samma ställning som de egna barnen?"

Det förekommer även att fosterbarnen av ovidkommande personer påminns om sin "ställning": "Jojo, du har det minsann inte dåligt du". — Naturligtvis sker lika ofta — oftast får man hoppas — att man som fosterförälder möter stöd, generositet och överseende från omgivningens sida, även när anpassningsproblemen hopas. I många fall leder fosterbarnssituationen till en livslång vänskap, som berikar såväl den biologiska som fosterfamiljen.

□ Ett lån av framtiden

Man skulle önska att varje barn vid sidan av sin biologiska familj hade en fosterfamilj att känna sig hemma i. En svårighet med fosterhemsplacering är ofta att fosterföräldrarna upplever en äganderätt till barnen — olyckligt när det gäller de biologiska barnen men förödande beträffande fosterbarn. (Jag föredrar följande att tala om vänfamilj och lånbarn och refererar gärna till Elis Regner, tidigare chef för den psykiska barn- och ungdomsvården i Göteborg. Han talade om alla barn som "ett lån av framtiden".

I föräldrars ställe är en intressant och lärorik bok, fylld av fakta och uppslag. Ett par skönhetsfel måste dock noteras. På ett par ställen används det förhatliga uttrycket "fullständig familj", på ett ställe med och på ett annat utan citationstecken. En enföräldersfamilj ska inte behöva finna sig i att betraktas som ofullständig. Det är en otillständig diskriminering.

Vidare bör uttrycket "riktiga" föräldrar konsekvent ersättas med de uttryck författarna oftast använder: *Biologiska föräldrar* och *primärfamilj*. Detta bör ske även i samtal med berörda föräldrar och barn för att undvika suggestionseffekten i ordet "riktig".

Som helhet är boken *I föräldrars ställe* en studie av hög kvalitet. Slutordet skulle förtjäna att citeras fullständigt. Jag nöjer mig med följande:

"För många barn är uppväxtsituationen så negativ att man måste söka en alternativ hemmiljö. De människor man... drabbas med en sådan åtgärd måste åtminstone få kvalificerad hjälp med att leva vidare."

Författarna är välkomna med en fortsättning på sitt arbete.

Inga-Britt Agrell